

Nr 52.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken; given
Stockholms slott den 22 januari 1926.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 4 § handelsbalken i dess lydelse enligt lagen den 13 maj 1921 (nr 228) skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Är gäldbunden man död, och haver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begravning; det skall först gäldas, sedan det gods avskilt är, som förr är sagt. Därefter den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arvode, som honom däri skött hava, så ock borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda innestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.

Därefter — — — — — sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1926 men skall icke äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde tidigare meddelats.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 november 1925.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin, anför:

»I 17 kap. 4 § handelsbalken av 1734 års lag upptogs, enligt lagrummets ursprungliga lydelse, bland fordringar, för vilka skulle åtnjutas förmånsrätt, betjänters och tjänstehjons lön för sista året. Förmånsrätt för andra arbetares fordringar fanns däremot icke stadgad.

I en inom andra kammaren vid 1890 års riksdag väckt motion (nr 73) framhölls behovet av förmånsrätt för arbetares lönefordran i arbetsgivares konkurs.

1890 års
riksdag.

Motion.

Motionären erinrade, hurusom stadgandet i 17 kap. 4 § handelsbalken om förmånsrätt för betjänters och tjänstehjons lön för sista året av högsta domstolen ansetts tillämpligt jämväl i fråga om arbetare, vilka icke kunde hänföras till betjänter eller tjänsthjon, men dock haft en mera stadig anställning. Vad sålunda i detta hänseende blivit praxis ansåg motionären böra göras till uttrycklig lag, varvid jämväl borde under lagen innefattas alla slag av arbetare, således icke blott sådana, som hade fast och stadigvarande anställning. Vidare borde, yttrade motionären, i de fall, då formligt arbetsavtal varit upprättat, samma förmånsrätt komma dem till godo jämväl för hela den tid, avtalet fortföre att ännu efter arbetets avbrytande vara lagligt gällande, genom vilken förmån arbetaren vore skyddad för nöd under den närmaste tiden, till dess han hunnit skaffa sig annat arbete. Motionären föreslog skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande av förslag till ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken i syfte att den betjänter och tjänstehjon därstädes tillagda förmånsrätt måtte, med lämplig tidsbegränsning, tillerkännas även andra arbetare, som i gäldbundet bo hade innestående fordran för av dem såsom anställda arbetare utfört arbete, samt att, därest arbetsavtal vore i behörig ordning upprättat, dylik förmånsrätt måtte tillkomma arbetstagare jämväl för hela den tid, sådant avtal fortföre att vara lagligt gällande.

Lagutskottet yttrade i utlåtande (nr 53) bland annat:

Lagutskottet.

Vad sålunda föreslagits syntes vara värt att av lagstiftaren beaktas. Obestridligt torde det vara, att en person, vilken vore för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till den inkomst, han dag efter annan kunde med sitt arbete förvärva,

vida hårdare än andra borgenärer drabbades av den förlust, som kunde förorsakas därigenom, att den, för vilken han utfört arbete, kommit på obestånd. Arbetaren torde ock hava svårare än andra att genom egen omtanke skydda sig mot dylik förlust. Han saknade vanligen både tillfälle att förskaffa sig kännedom om arbetsgivarens affärsställning och förmåga att bedöma densamma. Även om han befarade, att arbetsgivaren kommit på obestånd, vore arbetarens ställning dock ofta sådan, att han varken kunde lämna sin plats eller med erforderligt eftertryck fordra utbekommande av till äventyrs innestående avlöning. Goda skäl syntes därför utskottet tala för att tillerkänna arbetare i allmänhet förmånsrätt för ogulden arbetsförtjänst. Den betänklighet mot införande av en ny förmånsrätt, som med hänsyn till den allmänna krediten kunde förefinnas, torde förlora en väsentlig del av sin betydelse, om i lagen bestämdes såsom villkor för förmånsrätten, att arbetslönen skulle vara intjänad och icke för längre tid innestående, samt till följd därav de fordringar, vilka skulle komma i åtnjutande av den nya förmånsrätten, i regeln bleve föga betydande. Huruvida en tid av en eller två månader kunde anses lämplig eller denna tid till äventyrs borde utsträckas därutöver, ansågo utskottet böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att efter skedd utredning pröva. Mera tvivelaktigt ville det synas, om ifrågasvarande förmånsrätt borde, såsom motionären föreslagit, gälla jämväl för arbetslön, som ännu icke blivit intjänad. På sådant sätt skulle nämligen en ganska betydande del av gäldenärens egendom kunna tagas i anspråk för arbetarnas fordringar till förfång för andra fordringsägare. Utskottet hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till lagbestämmelser, varigenom förmånsrätt i gäldbunden arbetsgivares egendom bereddades icke allenast åt fordran å ogulden arbetslön, som tillkomme fast anställd arbetare, utan även åt dylik fordran, som arbetare utan fast anställning för viss kortare tid hade hos arbetsgivaren innestående.

Denna utskottets hemställan bifölls av bägge kamrarna, varefter riksdagens beslut anmäldes i skrivelse nr 69.

1891 års
lagändring. Vid ärendets föredragning i statsrådet den 31 december 1890 yttrade chefen för justitiedepartementet:

Sedan i lagskipningen den uppfattning gjort sig gällande, att under stadgandet i 17 kap. 4 § handelsbalken borde anses innefattade jämväl arbetare, vilka, utan att vara i gäldenärens tjänst, hos honom ägt stadig anställning, syntes det överensstämma med billighet, att också de arbetare, vilka på grund av ett mer tillfälligt arbetsavtal förrättat arbete åt gäldenären, erhöles enahanda förmånsrätt. Den ene arbetaren hade i allmänhet icke lättare än den andre att omedelbart utbekomma sin avlöning, förlusten av densamma vore för den ene icke mindre kännbar än för den andre. Redan äldre lagberedningen hade ock i sitt förslag till handelsbalk tillerkänt arbetare för arbetslön lika förmånsrätt med tjänstehjon, utan hänsyn därtill, huruvida arbetaren ägt stadig anställning eller icke. Departementschefen tvekade därför icke att nu förorda den lagförändring, varom riksdagen hemställt, och hade i sådant syfte låtit upprätta förslag till ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken, i överensstämmelse med vad nämnda lagberedning föreslagit. Vad särskilt anginge frågan för huru lång tid arbetslönen skulle utgå med förmånsrätt, hade departementschefen, i betraktande av svårigheten att i varje fall skilja mellan fast anställda och tillfälliga arbetare, trott tiden böra tillmätas så lång, att åt de förra bereddades erforderligt skydd, och i följd därav satt den något längre än för tillfälliga arbetare skulle vara behöfligt.

Enligt berörda förslag skulle med förmånsrätt utgå betjänters och tjänstehjorns lön för sista året samt annan arbetares dagspenning eller avlöning för senaste sex månader.

Över förslaget infordrades utlåtande av högsta domstolen, som lämnade förslaget utan anmärkning.

I proposition (nr 22) framlades förslaget vid 1891 års riksdag, därvid dock orden »senaste sex månader» ändrades till »sista sex månaderna».

Lagutskottets majoritet (utlåtande nr 38) fann icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. Fyra reservanter förklarade sig anse, att den tid, för vilken förmånsrätt för inestående avlöning skulle tillkomma arbetare, icke borde bestämmas längre än till tre månader.

Första kammaren antog lag i ämnet av den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit, med den ändring, att orden »sex månader» utbyttes mot »två månader», var-
emot andra kammaren godkände utskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut föreslog lagutskottet (memorial nr 48) ifrågavarande tid till tre månader. Denna hemställan bifölls av bägge kamrarna. I enlighet med riksdagens beslut utfärdades därefter lag i ämnet den 12 juni 1891 (Sv. förf.saml. nr 33).

I berörda bestämmelser om arbetares förmånsrätt vidtogs genom en den 10 juni 1910 utfärdad lag (Sv. förf.saml. nr 57) ändring i syfte att säkerställa s. k. ackordsöverskott; och skedde denna ändring på det sätt att förmånsrättens åtnjutande ställdes i samband med lörens förfallotid. Den ändrade lydelsen i nu förevarande del skilde sig från den förutvarande därutinnan, att orden »annan arbetares dagspenning eller avlöning för sista tre månader» utbyttes mot »annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än tre månader efter förfalldagen».

Lagändringen hade nära samband med vissa stadganden i det för 1910 års riksdag framlagda förslaget till lagstiftning angående arbetsavtal. Enligt detta förslag skulle arbetslön för ackordsarbete betalas då arbetet blivit slutfört, med rätt dock för arbetaren att, när för fullgörandet erfordrades längre tid än 14 dagar, periodvis utfå vissa förskott. Enär det visat sig att tvekan kunnat råda, huruvida vad sålunda skulle inestå till dess arbetet slutförts, eller s. k. ackordsöverskott, under alla förhållanden skulle utgå med den förmånsrätt, som enligt förevarande lagrum tillerkänts arbetares avlöning för de sista tre månaderna, föreslogs berörda ändring. Departementschefen anmärkte därvid, att genom det sätt, som valts för säkerställande av arbetares lön, även i den mån den utgjordes av s. k. ackordsöverskott, eller att för förmånsrättens åtnjutande låta förfallotiden vara avgörande, väl formellt inträtt en utsträckning i den förmånsrätt för lönen i allmänhet, som förut tillkommit arbetare, men att någon betänklighet däremot knappast kunde föreligga. I avseende härå framhölls, att det endast i sällsynta undantagsfall torde inträffa, att arbetares lön stått inne så länge att den föreslagna lagändringen i verk-

ligheten skulle åstadkomma annan verkan än den, som med densamma närmast åsyftats.

1914 års förslag. I ändamål att bereda arbetare utvidgad förmånsrätt för lönebelopp, med vilkas utbetalning de till följd av dåvarande kritiska förhållanden kunde komma att medgiva arbetsgivarna någon tids anstånd, framlade Kungl. Maj:t i proposition den 7 september 1914 (nr 280) till den senare riksdagen under år 1914 förslag till lag innefattande tillägg till 17 kap. 4 § handelsbalken av innebörd, att, där betjänters, tjänstehjons eller andra arbetares avlöning för tid mellan den 31 juli 1914 och den 1 mars 1915 bevakades i husbondes eller arbetsgivares konkurs, som började före den 1 januari 1916, löntagaren eller annan, till vilken fordringen övergått, skulle åtnjuta den för sådan fordran i nämnda lagrum stadgade förmånsrätt, ändå att fordringen ej skulle, enligt vad där stadgats, med dylik rätt utgå.

I utlåtande (nr 39) hemställde lagutskottet, att propositionen icke måtte av riksdagen bifallas. Utskottets hemställan bifölls av första kammaren, var emot andra kammaren beslöt godkänna Kungl. Maj:ts förslag. Till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut förföll alltså frågan.

Gällande lag. Enligt den nu gällande lydelsen av 17 kap. 4 § handelsbalken utgår alltså med förmånsrätt betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än tre månader efter förfallodagen. Denna förmånsrätt åtnjutes i såväl lös som fast egendom, dock stadgas i 13 § att förmånsrätt efter 4 § ej äger rum i fast egendom, så länge lös egendom finnes att tillgå.

Departementschefens skrivelse den 22 april 1925. I skrivelse den 22 april 1925 till socialstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser har jag — under erinran att på grund av 17 kap. 4 § handelsbalken lagstadda tjänare och vissa arbetare med en mera fast anställning äga förmånsrätt för ogulden avlöning under ett år men att för det övervägande flertalet arbetare inom jordbruk, handel och industri förmånsrätten är begränsad till avlöning för tre månader — anfört, att jag av förekommen anledning funnit det böra göras till föremål för utredning, huruvida en utsträckning av omförmälda tid av tre månader må vara påkallad för att bereda ifrågavarande arbetare erforderlig trygghet för utfående av oguldna lönebelopp; och har jag fördenskull anmodat nämnda myndigheter att inkomma med yttrande angående behovet och lämpligheten av en lagändring i sålunda angiven riktning. Därjämte har tillfälle lämnats Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige att avgiva dylikt yttrande, men har Svenska arbetsgivareföreningen icke begagnat sig därav.

Yttranden över departementschefens skrivelse. Till socialstyrelsen hava *Malmö* och *Hälsingborgs stads* samt *Örebro* och *Norrbottnens läns rättshjälpsanstalter* avgivit yttranden i ärendet, och har socialstyrelsen i sitt utlåtande lämnat följande sammanfattande redogörelse för innehållet i dessa yttranden.

Malmö stads rättshjälpsanstalt anser tillräckliga skäl icke föreligga till lagändring uti ifrågavarande riktning. De tre övriga *rättshjälpsanstalterna* hava däremot tillstyrkt, att lika förmånsrätt i förevarande hänseende införes för alla arbetare och att sålunda även de arbetare, vilka enligt lagens nuvarande stadgande endast hava förmånsrätt för dagspenning eller avlöning, som ej stått inne längre än tre månader efter förfallodagen, i likhet med betjänter och tjänstehjon komma i åtnjutande av förmånsrätt för ogulden avlöning för sista året. *Hälsingborgs stads rättshjälpsanstalt* framhåller, att som arbetaren ofta vore medellös eller mindre bemedlad och lagen om fri rättegång ej ägde tillämpning vid konkursansökningar, möjligheten för arbetaren att utan dom eller med dom å arbetsgivaren jämte bevis om utmätningsförsök få denne försatt i konkurs torde vara utesluten på grund av de med dylika ansökningar förenade kostnaderna. I de fall, då arbetaren på rättslig väg sökte få ut sin fordran, utginge tremånadersfristen redan innan ens dom hunnit erhållas, och förmånsrätten ginge förlorad för den tid den rättsliga åtgärden krävde. *Örebro läns rättshjälpsanstalt* anför liknande synpunkter. Det kunde förekomma och hade många gånger förekommit, att förmånsrätten för en arbetare förlorades därför, att han av en eller annan anledning uraktlåtit att i tid få sin lönefordran fastställd av domstol och själv satt sin arbetsgivare i konkurs. Det kunde ej anses vara med rättvisa eller billighet överensstämmande, att en kroppsarbetare, som för sin utkomst vore av sin arbetsinkomst fullständigt beroende, icke med säkerhet skulle vid arbetsgivarens konkurs kunna påräkna att utfå hela sin avlöning. Även *Norrbottnens läns rättshjälpsanstalt* anser nu gällande tremånadersinskränkning vara för kort för beredande av effektivt skydd åt arbetares berättigade krav å förmånsrätt för inestående lönefordran.

— Två av rättshjälpsanstalterna — *Hälsingborgs stads* och *Norrbottnens läns* — ha fäst uppmärksamheten vid sambandet mellan ifrågavarande förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken samt fastighets- och förlagsinteckningsinnehavares intressen. Det hade nämligen under senare år blivit alltmera vanligt, att ett företag med dålig ekonomi för fortsättande av sin verksamhet låtit sin kreditgivande bank utbetala förfallande löner direkt till de vid det företaget anställda arbetarna, mot det att arbetarnas fordran med åtföljande förmånsrätt överlåtits å banken. Om företaget efter någon tid bleve försatt i konkurs, kunde genom bankens prioriterade fordran å arbetslöner inteckningshavarna riskera att icke få sina fordringar guldna. Enligt *Hälsingborgs stads rättshjälpsanstalts* mening borde inteckningshavarna nog i allmänhet hava så pass ekonomisk press på låntagaren, att de kunde bereda sig tillfälle att kontrollera, att ej de oguldna arbetslönerna uppgingo till så stora belopp, att deras säkerhet äventyrades. *Norrbottnens läns rättshjälpsanstalt* har emellertid ansett, att samvetslösa personer kunde utnyttja de nu gällande förmånsrättsbestämmelserna i 17 kap. 4 § handelsbalken på illegitimt sätt, och har till skyddande av övriga borgenärens intressen föreslagit, att förmånsrätten måtte göras personlig för den förmånsberättigade, vilket skulle innebära, att förmånsrätten skulle få göras gällande endast av den ursprunglige fordringsägaren (och hans arvingar) men icke åtfölja fordringen vid eventuell överlåtelse till annan person.

Socialstyrelsen har för egen del anfört:

»Enligt socialstyrelsens förmenande torde en ändring i nu ifrågavarande avseende av 17 kap. 4 § handelsbalken icke sakna skäl för sig. En arbetare är för sig och sin familjs existens så gott som undantagslöst hänvisad uteslutande till den inkomst, han erhåller genom sitt arbete. Ej blott i arbetarens utan även samhällets (särskilt fattigvårdens) intresse synes det önskvärt, att möjligheten för en arbetare att av arbetsgivaren utfå sin inestående lön för utfört arbete tillbörligen betryggas. Den förmånsrätt för avlöning, som inne-

stått för de tre senaste månaderna, vilken rätt nu gäller i fråga om det största flertalet arbetare, synes i sådant hänseende icke tillfyllestgörande. Visserligen få arbetare i allmänhet sin avlöning utbetald per en eller två veckor, men fall kunna förekomma, särskilt i fråga om ackordsarbeten, då ersättningen för arbetet står inne, helt eller delvis, för längre tid. Om arbetsgivaren kommer på obestånd, torde en arbetare med lön inestående för tre månader bl. a. på grund av den rättsliga procedurans långvarighet i många fall praktiskt taget sakna möjlighet att få arbetsgivaren försatt i konkurs inom sådan tid, att han kan göra sin förmånsrätt gällande i konkursen. Anmärkas kan även att, under det betjänters och tjänstehjorns förmånsrätt avser lön för sista året, d. v. s. som mest en årslön, förmånsrätten för arbetarna är bestämd på ett helt annat och som det vill synas mindre rationellt sätt, i det den nämligen gjorts beroende av den tid, varunder avlöningen stått inne. Om den belöper sig för längre eller kortare tid, är sålunda utan betydelse för förmånsrätten — det avgörande är, att avlöningen förfallit till betalning inom de senaste tre månaderna. Ytterligare en omständighet, som talar för den ifrågasatta ändringen, är att det möter stora svårigheter och åtminstone numera knappast kan anses motiverat att i förevarande avseende skilja på fasta och mer tillfälliga arbetstagare.

Vidkommande de från vissa håll uttalade farhågorna för ett illegitimt utnyttjande av förmånsrättsbestämmelserna i 17 kap. 4 § handelsbalken till skada för inteckningshavare vill styrelsen ej bestrida, att ett dylikt utnyttjande kan förekomma, men synes det tvivelaktigt, om det skäligen kan befaras få sådan utsträckning, att det behöver uppmärksammas i förevarande sammanhang. Skulle detta emellertid vara fallet, anser styrelsen, som finner det bl. a. för bostadsproduktionen vara av vikt, att förtroendet för inteckningsinstitutet upprätthålles, det kunna ifrågasättas, om man icke lämpligen såsom korrektiv skulle kunna föreskriva viss inskränkning av förmånsrätten gent emot fordringsägare med inteckningssäkerhet, t. ex. att förmånsrätten endast skulle gälla sådana fastigheter, som utnyttjades för driften av det företag, vari arbetarens lönefordran uppkommit.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts får styrelsen förorda, att arbetare uti här ifrågavarande avseende likställas med betjänter och tjänstehjon, ävensom att, därest denna förändring skulle befinnas ägnad att i någon avsevärd mån äventyra inteckningshavares rätt, lämplig inskränkning i förmånsrätten gent emot inteckningshavarna måtte vidtagas.»

Sveriges industriförbund,
handelskamrarna m. fl.

Kommerskollegium har införskaffat och bifogat sitt utlåtande yttranden från *Sveriges industriförbund, fullmäktige i Järnkotoret, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet* och samtliga *handelskamrar i riket*. För innehållet i dessa yttranden har kommerskollegium i sitt utlåtande lämnat följande redogörelse:

Handelskamrarna i Göteborg, Örebro, Gävle och Luleå samt Kooperativa förbundet hava uttalat sig till förmån för en lagändring i angiven riktning. Att något verkligt behov därunder föreligger, göres emellertid gällande endast av *handelskamrarna i Örebro och Gävle*. De övriga anse en utsträckning av tiden utan praktisk betydelse, då ifrågavarande arbetares lönefordringar icke annat än i rena undantagsfall torde inestå utöver en tid av tre månader. De finna sig emellertid sakna anledning att motsätta sig den föreslagna lagändringen, då förmånsrätt för längre tid tillkommer betjänter och tjänstehjon och tjänsteställningens egenskap av mer eller mindre fast enligt deras mening ej borde öva inflytande i detta hänseende. *Handelskammaren i Örebro* förordar, att nu ifrågavarande förmånsrätt skall utsträckas till att, i likhet med vad som gäller betjänters och tjänstehjorns förmånsrätt, avse lönefordran för sista året.

Handelskamrarna i Gävle och Luleå finna tiden icke böra utsträckas längre än till sex månader och ifrågasätta, huruvida icke denna tidrymd vore tillräcklig även för betjante och tjänstehjon. Förmånsrätt för ett helt års lön vore nämligen icke numera för dessa av behovet påkallad och hade dessutom visat sig till hindern vid kreditgivning. *Handelskammaren i Gävle* föreslår vidare, att för lönefordran, som å förfalldagen varit tvistig eller eljest ej till beloppet bestämd, preklusionstiden skall räknas från det sagda hinder för fordrans utiående undanröjts. I sådana fall hade nämligen det nuvarande stadgandet visat sig icke bereda erforderlig trygghet, då ju ovissheten om fordringsbeloppets storlek kunde vara i mera än tre månader efter förfalldagen.

Handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Jönköping, Visby, Malmö, Borås, Karlstad och Sundsvall, Sveriges industriförbund, fullmäktige i Järnkontoret, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund hava alla yttrat sig i avstyrkande riktning. I samtliga yttranden framhålles, att den ifrågasatta utsträckningen av tiden ej är av behovet påkallad. Med det avlöningssystem, som numera allmänt tillämpades, inträffade det i praktiken ytterst sällan, att en arbetare av den kategori, varom här vore fråga, erhöle sin lön med längre mellanrum än en månad. I regeln erhöle de sin avlöning veckovis. Därest lönelikviden någon längre tid skulle utebliva, varken kunde eller ville arbetarna kvarstanna i arbetet. Det vore därför ytterst sällsynt, att en tillfällig arbetare hade sin lön inestående för så lång tid som tre månader. *Stockholms handelskammare* anser, att därest i något fall nu gällande ordning visat sig icke medföra tillräckligt skydd vid inträffad konkurs för inestående lönefordringar, detta berodde på att förmånsrättens bibehållande gjorts beroende av tidpunkten för förfalldagen. Arbetaren kunde nämligen i allmänhet icke rättsligen uttaga sin inestående lön inom tre månader och i regel ej heller öva infytande på tiden för konkursens inträde. Detta missförhållande syntes emellertid kunna avhjälpas utan utsträckning av förmånsrätten, nämligen därigenom, att det föreskrefves, att förmånsrätten skulle gälla inestående arbetslön, som under sista året förfallit till betalning, dock icke för längre tid än tre — eller enligt handelskammarens mening helst två — månader. I fråga om lämpligheten av den föreslagna åtgärden anföra *handelskamrarna i Malmö, Borås och Sundsvall*, att de anse det principiellt oriktigt, att en dylik lagändring vidtages utan att ett verkligt behov föreligger. *Handelskammaren i Karlstad* anser det olämpligt, att skillnaden mellan tillfälliga och fast anställda arbetares rättigheter minskas. Det vore nämligen, enligt handelskammarens mening, ett viktigt samhällsintresse att genom tydliga förmåner för fast anställda arbetare ävägabringa stabilare och lugnare förhållanden på arbetsmarknaden. Av *handelskamrarna i Stockholm, Jönköping och Visby, fullmäktige i Järnkontoret, Sveriges industriförbund och Sveriges grossistförbund* framhålles, att en utsträckning av förmånsrättstiden skulle kunna medföra allvarliga olägenheter för andra kreditgivare, främst inteckningshavare. Redan med nu gällande bestämmelser hade den förmånsrätt, som avsåge arbetares inestående fordran, vållat avsevärd förlust för kreditgivare mot fastighetsinteckning. Det förekomme nämligen ej sällan, att industriföretag med svag ekonomi, som hade intresse att någon tid hålla ställningen uppe och fördröja konkursen, låtit tredje man försköttera arbetarnas avlöning mot överlåtelse av deras prioriterade fordringar. Den sammanlagda fordran på arbetslön, som därefter i arbetarnas namn bevakades i konkursen, och som, i den mån lös egendom ej funnes att tillgå, utginge framför fastighetsinteckningarna, kunde då bliva betydande. Särskilt obilligt tedde det sig, om, såsom någon gång skett, industriidkaren någon tid före konkursen förvärvat en rörelsen ovidkommande fastighet, och inteckningshavarna i denna

plötsligt såge sig försatta i det läge att de finge finansiera arbetskostnaden för den industriella verksamhetens fortsättande under längre eller kortare tid före konkursen. Blev förmånsrätten för inestående arbetaravlönning ytterligare utsträckt, skulle nu berörda olägenhet sannolikt bliva än mera betydande. Kreditgivarna finge svårare att överblicka och bedöma värdet av erbjudna säkerheter och tilliten till inteckningsinstitutet skulle rubbas, vilket skulle medföra stora svårigheter för industriföretagens finansiering. *Handelskammaren i Jönköping* föreslår, att till minskande av ovan anmärkta, redan med nu gällande bestämmelser förenade olägenheter den ifrågavarande förmånsrätten måtte begränsas till föremål, varå respektive arbeten nedlagts, i den mån detta föremål kunde identifieras.

Kommers-
kollegium.

Kommerskollegium har för egen del anfört:

»Såsom i de inkomna yttrandena allmänt — med endast två undantag — göres gällande, torde en utsträckning av förmånsrätten till utbekommande av intjänad avlöning — timpenning, dagavlönning eller ackordförtjänst — för längre tid än tre månader i fråga om arbetare, som icke innehava mera fast anställning, i regeln sakna större praktisk betydelse, åtminstone i vad som vidkommer industri eller annan näringsverksamhet, som kan betecknas såsom normal och sund. Sådan avlöning avräknas och utbetalas nämligen i allmänhet för varje vecka eller var fjortonde dag, på sin höjd månadsvis, och endast undantagsvis torde förekomma, att arbetaren under fortsatt arbete hos samma arbetsgivare medgiver, att intjänat avlöningsbelopp får inestå hos denne längre tid än tre månader. Undantagen torde i regeln hänföra sig till s. k. ackordsarbeten av större omfattning.

Emellertid kan det enligt vad kollegium under hand inhämtat och såsom jämväl framgår av vissa av de införskaffade yttrandena ej sällan inträffa, att arbetare, varom här är fråga, icke gjort eller ens rimligen kunnat göra krav på utbekommande av intjänad avlöning rättsligen gällande inom sådan tid, att förmånsrätten bibehålles, särskilt som han i regel icke torde hava större möjligheter att öva inflytande på tiden för konkursens inträdande.

Det kan även inträffa, såsom i ett av Gävle handelskammare refererat och andra kända fall, att fastställandet av arbetares avlöningsfordran, där detta är beroende av medverkan från arbetsgivares sida, med eller utan avsikt och trots arbetstagarens protest, fördröjes så länge, att preklusionstiden för förmånsrätten går till ända.

Det synes kollegium önskvärt och nödvändigt, att dessa missförhållanden, vilka visat sig kunna leda till för rättskänslan sårande tillämpning av nu gällande lagbestämmelser, i möjligaste mån undanröjas.

I sådant avseende synas de förslag, som framställts å ena sidan av Stockholms handelskammare samt å andra sidan av Gävle handelskammare, förtjäna allt avseende. Kollegium förordar sålunda, *dels* att förmånsrätten till dagpenning eller annan avlöning, varom här är fråga, fastställas att gälla lönefordran, motsvarande tre månaders arbete, vilken avlöning förfallit till betalning under det sista året före början av konkursen, *dels* att, om lönefordran å förfallodagen varit tvistig eller eljest till beloppet ej bestämd, preklusionstiden skall räknas från det sagda hinder för fordrans utfående undanröjts.

Enligt kollegii förmenande skulle genom här ovan föreslagna ändringar icke fast anställda arbetares berättigade anspråk bliva tillgodosedda, utan att härigenom andra befogade intressen trädas för nära. En direkt utsträckning av den tidrymd, för vilken lön skulle utgå med förmånsrätt, synes däremot, utan att i realiteten vara av verklig betydelse för arbetare utan fast anställning, kunna giva anledning till missbruk av sådan art, varpå i flera av de in-

komna yttrandena anföras exempel. Med hänsyn härtill anser sig kollegium böra avstyrka en sådan utsträckning.»

Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kristianstads, Älvsborgs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län hava förordat den ifrågasatta lagändringen.

Länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har uttalat, att, därest en allmän erfarenhet visat behov av den ifrågasatta lagändringen, man icke borde gå längre än att ifrågavarande förmånsrätt utsträcktes att gälla de senaste sex månadernas avlöning. För en utsträckning av tiden till sex månader hava även *länsstyrelserna i Värmlands, Västmanlands och Kopparbergs län* uttalat sig.

Den ifrågasatta lagändringen har avstyrkts av *överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Kalmar, Blekinge och Hallands län*. *Länsstyrelserna i Kronobergs och Örebro län* hava förklarat sig icke kunna förorda lagändringen och *länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län* hava uttalat att de icke hade anledning tillstyrka densamma.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anfört att, såvitt länsstyrelsen kunde finna, något behov av lagstiftning i förevarande avseende icke föreläge.

Länsstyrelsen i Uppsala län har uttalat, att den nu stadgade förmånsrätten måste anses fullt tillräcklig och att det vore stötande, om arbetares förmånsrätt gäves på bekostnad av hantverkare och andra, vilka i följd av mera eller mindre tillfälliga omständigheter vore att anse som ett slags entreprenörer eller leverantörer och vilkas oguldna fordran således icke gällde avlöning, ehuru den i själva verket grundade sig på utfört arbete av entreprenören-leverantören själv eller hos honom anställda arbetare.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har instämt i ett av styrelsen för Nyköpings sparbank avgivet yttrande, däri uttalats, att hur behjärtansvärt syftet med den ifrågasatta lagändringen än kunde vara, det dock vid omarbetning av 17 kap. 4 § handelsbalken måste tillses, att icke förmånsrätter medgäves till skada för berättigade anspråk på fastighetskreditens säkerhet. I sådant syfte syntes måhända böra övervägas, huruvida icke förmånsrätten för arbetslöner, i den mån densamma gjordes gällande framför in-teckning i fast egendom, borde begränsas till sådan fastighet, vid vilken arbetet utförts.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har uttalat, att det vore av vikt, att förtroendet till in-teckningsinstitutet icke rubbades, och att man borde förfara med stor försiktighet vid eventuell ändring av ifrågavarande förmånsrättsbestämmelser. Skulle en utsträckning av förmånsrätten äga rum, kunde det ifrågasättas, om den ej borde begränsas till konkursgäldenärens lösa egendom eller till fastighet, varå arbete utförts.

I vissa av de nu nämnda, av länsstyrelserna avgivna yttrandena, som gå i tillstyrkande riktning, har berörts dels behovet av den ifrågasatta lagändringen dels rättvisan och billigheten av lagändringen dels önskvärdheten av likartade bestämmelser i förevarande hänseende för betjänter och tjänstehjon samt andra arbetare.

Sälunda har *länsstyrelsen i Stockholms län*, som infordrat yttranden från magistraterna i Södertälje och Norrtälje samt från landsfiskalerna i länet, anfört, att länsstyrelsen väl ansåge lagändringen vara av ganska ringa praktisk betydelse, då den kategori av löntagare, som här åsyftades, endast i mycket sällsynta undantagsfall torde hava avlöning inestående för längre tid än tre månader, men då, efter vad det syntes, sådant understundom kunde inträffa, torde det vara med billighet överensstämmande att dessa löntagare i förmånsrättshänseende likställdes med betjänter och tjänstehjon. Såsom ett ytterligare skäl för lagändringen skulle kunna åberopas, att det mången gång syntes i tolkningshänseende möta svårighet att avgöra, till vilken av de båda grupperna av förmånsberättigade en viss löntagare vore att hänföra.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har med hänsyn till dels den tendens till utsträckt tillämpning av den i lagrummet förekommande kategorien betjänter, som syntes vara rådande i rättspraxis, dels ock önskvärdheten av likartad bestämmelse för alla former av arbetsanställning funnit lagändringen lämplig.

Länsstyrelsen i Kristianstads län, som inhämtat yttranden från landsfiskalerna i länet, har i sitt yttrande erinrat, att då lagstadgandet om betjänters och tjänstehjons förmånsrätt tillkom, flertalet arbetare torde hava varit att hänföra till betjänter och tjänstehjon, medan numera övervägande antalet arbetare, även sådana med stadigvarande anställning, icke torde kunna hänföras till nämnda klass av arbetare. Alldeles oavsett berörda omgestaltung av förhållandena och även om det finge antagas, att andra arbetare än betjante och tjänstehjon mindre ofta hade dagspenning eller avlöning inestående för längre tid än tre månader efter förfallodagen, syntes dock, där så funnes vara förhållandet, i allt fall billigheten kräva, att den betjante och tjänstehjon medgivna förmånsrätten utsträcktes att gälla även andra arbetare.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har hänvisat till det förut berörda yttrandet av handelskammaren i Gävle ävensom till ett av Gävleborgs läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott avgivet yttrande, i vilket förvaltningsutskottet anfört bl. a., att stadgandet om förmånsrätt för betjänters och legohjons lön haft stor betydelse för tryggande av dessas rättigheter i förevarande hänseende. Med hänsyn till numera gängse avtals- och anställningsformer för arbetare vore en förändring av de lagbestämmelser, som reglerade arbetares rättighet att utfå fordran vid arbetsgivares konkurs, påkallad. Då för närvarande arbetarnas anställningsförhållanden i mycket vidsträckt grad icke alls vore grundade på årsavtal och årslön utan på anställning för månad eller kortare tid mot månads- eller daglön, ehuru oftast praktiskt taget vederbörande fullgjorde tjänsten såsom tjänstehjon, så syntes gällande bestämmelser under nuvarande förhållanden svårigen kunna tillämpas på ett tillfredsställande sätt. Angående tidslängden av en utsträckt förmånsrätt ansåge förvaltningsutskottet, att denna ur praktisk synpunkt med avseende på arbetares rättssäkerhet ägde ringa betydelse, då det numera vore högst ovanligt, att en arbetare, vare sig mera fast eller tillfälligt anställd, låte avlöningen inestå hos arbetsgivaren så lång tid som tre månader. Förvaltningsutskottet uttalade sig för att lagändringen borde gå i sådan riktning, att likhet stadgades och att sålunda arbetares anställningsförhållanden icke skulle utöva inflytande på denna förmånsrätt.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, som infordrat yttranden från magistraterna och landsfiskalerna i länet, har ansett sig böra vitsorda behovet av lagändringen och har uttalat, att den syntes bliva av särskild betydelse för skogsarbetarna. Enligt vad länsstyrelsen hade sig bekant, hade det nämligen i ett flertal fall inträffat att timmerkörare, som haft fordran å forlön för framforslat virke inestående för längre tid än tre månader, till följd av arbetsgivarens inträffade konkurs saknat möjlighet att erhålla betalning för sin

fordran, vilket jämväl återverkat på vederbörande huggares möjlighet att erhålla likvid för sitt arbete. Mot lagändringens lämplighet vore intet att erinra.

Länsstyrelsen i Jämtlands län, som infordrat yttranden från magistraten i Östersund och landsfiskalerna i länet, har uttalat, att sådana förhållandena numera vore med avseende å tjänares och arbetares anställning någon åtskillnad emellan dem i fråga om förmånsrätten icke borde göras. Länsstyrelsen ansågo en utsträckning av tiden för arbetares förmånsrätt till likhet med vad som gäller för tjänstehjon och betjänter böra ske.

Även länsstyrelsen i *Västerbottens län* har uttalat sig för lika förmånsrätt för alla kategorier av arbetare, oavsett huruvida de vore lagstadda eller hade endast tillfällig anställning. Behov av lagändringen hade, enligt vad länsstyrelsen hade sig bekant, icke hittills visat sig särskilt trängande. Fall torde emellertid förekomma, då en ökad förmånsrättstid för ifrågavarande kategori av arbetare måste anses skälig.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som infordrat yttranden från magistrater, stadsstyrelser och landsfiskaler i länet, har ansett, att något bärande skäl för skillnad i förmånsrättshänseende mellan betjänter och tjänstehjon å ena samt andra arbetare å andra sidan numera näppeligen kunde åberopas. Inom näringslivets flesta grenar torde väl numera arbetarnas avlöningsförhållanden vara så ordnade, att avlöning för längre tid än tre månader sällan eller aldrig innestode ogulden. Undantag gäves dock. Sålunda vore det inom skogs- hanteringen, vid avverkningar och flottningsarbeten, ingalunda ovanligt, att slutlikviden för de under säsongen utförda arbetena ägde rum först flera månader efter arbetets slutförande. I följd härav hade det ock inom dessa näringsgrenar inträffat, att arbetare till följd av arbetsgivarens obestånd gått miste om större eller mindre del av sin avlöning.

I flera av de av länsstyrelserna avgivna yttrandena, som innebära ett förordande av lagändringen, vidröres, utom de synpunkter, som framhållits i de yttrandena, för vilka nyss redogjorts, även den inverkan, ändringen skulle kunna medföra med avseende å övriga fordringsägares, särskilt inteckningshavares rätt; så i yttrandena av länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands och Kopparbergs län.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som i ärendet hört stadsstyrelsen i Mölndal, magistraterna i länets övriga städer samt landsfiskalerna, har anfört, att länsstyrelsen icke ville förneka, att viss billighet skulle kunna anses tala för, att de olika slagen av arbetare jämställdes i fråga om tiden för förmånsrätts åtnjutande. Emellertid vore att märka, att avlöningar till vanliga arbetare numera i regel utginge för vecka, någon gång för månad. Vid sådant förhållande syntes något bestämt behov icke föreligga att i förmånsrätts- hänseende helt jämställa sådana arbetare med lagstadda tjänare och med dem likaberättigade arbetare, vilkas avlöningar mera allmänt innestode under längre tid. Detta utslöte givetvis icke att en utsträckning av den nu gäl- lande tiden av tre månader för dessa arbetare kunde vara befogad. Endast i något enstaka undantagsfall hade emellertid arbetare enligt vad erfarenheten inom länet gäve vid handen blivit lidande på grund av den inskränkta tiden för förmånsrätten. Skulle en utsträckning av tiden ske, syntes i varje fall försiktigheten bjuda, att man framginge med varsamhet. Förmånsrätt, varom nu vore fråga, utginge nämligen jämväl ur fast egendom, och utsträckning av förmånsrättstiden kunde sålunda komma att inverka på inteckningshavares rätt. Om också den utsträckta förmånsrättstiden icke i någon vidare mån komme att tagas i anspråk, syntes dess blotta tillvaro dock kunna komma att

medföra en ogynnsam inverkan på fastighetskrediten. Länsstyrelsen ansåge följaktligen, att, därest en allmän erfarenhet visat behov av den ifrågasatta lagändringen, man icke borde gå längre än att ifrågavarande förmånsrätt utsträcktes att gälla de senaste sex månadernas avlöning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har, under erinran att enligt domstolspraxis med betjänter och tjänstehjon i förevarande avseende likställets mera fast anställda fabriks- och hantverksarbetare, anført, att utvecklingen emellertid gått i riktning av kortvariga arbetsavtal. Härigenom hade skett en inskränkning i arbetarnas förmånsrätt att i konkurs utfå sin avlöning. Skulle därför genom lagändring förmånsrätten utsträckas att gälla samma tid för de kortvariga som för de långvariga avtalen, hade därigenom endast återställts ett tidigare förhållande, och övriga fordringsägare skulle i vanliga fall ej komma i sämre ställning än den de förr intogo. Visserligen torde för flertalet industriarbetare och andra, för vilka kortvariga avtal sedan länge varit i bruk, den föreslagna reformen bliva av föga praktisk betydelse men å andra sidan också så vitt anginge sådana arbetares fordringar för innestående lön väcka föga betänklighet med hänsyn till övriga fordringsägares rätt, då väl sällan torde förekomma, att i dylika fall lön inestode för längre tid än tre månader.

Länsstyrelsen i Värmlands län, som infortrat yttranden från landsfiskalerna i länet, har anført, att länsstyrelsen hölle före, att den nu bestämda tiden skäligen borde utsträckas. Väl syntes man i allmänhet få utgå från att dylik fordran betalades före den tid av tre månader, för vilken förmånsrätt nu kunde göras gällande. Enligt vad åtskilliga landsfiskaler betygat, syntes det dock inträffa, att vid en arbetsgivares konkurs andra arbetare än de, som för sin lön tillförsäkrats en vidare förmånsrätt, tillskyndades förlust till följd därav att de haft avlöning hos arbetsgivaren innestående för längre tid än angivna tre månader. En lagändring till beredande av större trygghet för utfående av sådan avlöning syntes för den skull vara av behovet påkallad. Med hänsyn jämväl till andra fordringsägares intressen borde förmånsrätten icke avse avlöning för längre tid än sex månader efter förfallodagen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har, under hänvisning till yttranden, som infortrats från magistraterna och landsfiskalerna i länet, anført, att av dessa otvetydigt framginge, att gällande bestämmelse om förmånsrätt för den fordran å dagpenning eller avlöning, som tillkomme annan arbetare än betjänter och tjänstehjon, långt ifrån vore ägnad att skydda arbetarna i deras rätt att av arbetsgivarna utfå innestående avlöning. Av landsfiskalernas yttranden framginge, att det ej så sällan hände, att arbetarna, oaktat från deras sida allt åtgjorts, som kunnat göras för att de hos arbetsgivaren skulle utfå sina lönefordringar, ändock gått helt miste om sina innestående avlöningar, uppenbarligen huvudsakligen enär den i lagen stadgade tiden av tre månader efter förfallodagen, inom vilken lönefordringen skulle göras gällande, vore för kort. På sätt magistraten i Köping anført, kunde nu sådana fall inträffa, att till exempel i en fabriksägares konkurs, där tillgångarna huvudsakligen utgjorts av fastigheter, en större arbetarestams innestående lönefordran uppgått till sådant belopp, att sedan densamma utgått med förmånsrätt och till större delen måst uttagas ur fastigheterna, i dessa fastställda inteckningar, som under vanliga förhållanden varit fullt betryggande, blivit så försämrade, att innehavarna av desamma fått vidkännas avsevärda förluster. Dylika, uppenbarligen mycket sällan förekommande fall syntes emellertid ej böra få stå hinderande i vägen för en lagändring arbetarna till gagn i antydd riktning. Kravet på beredandet av en ökad trygghet för nu ifrågavarande arbetare i fråga om deras rätt att utfå oguldna lönebelopp syntes länsstyrelsen vara oavvisligt, och hemställde länsstyrelsen att tiden för förmånsrätten måtte utsträckas till åtminstone sex månader efter förfallodagen.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län, som infordrat yttranden från samtliga utmätningsmän och magistrater i länet, har anført, att det visserligen mera sällan inträffade, att arbetare, varom här vore fråga, hade avlöning inestående för längre tid än tre månader men att likväl de få fall, som funnes, motiverade en utsträckning av tiden för att skydda löntagaren. Emellertid måste härvid för fastighetskreditens skull synpunkten om faran av s. k. tysta förmånsrätter noga beaktas. Meningen vore ju, att det skulle vara möjligt för en inteckningshavare att på grund av uppgifterna i gravations- och taxeringsbevis kunna bedöma sin fordrans säkerhet. Denna möjlighet äventyrades redan nu med nuvarande bestämmelser och skulle göra det ännu mera, därest tiden för tyst förmånsrätts giltighet i avsevärdare grad utsträcktes. Vid vissa slag av arbeten syntes förekomma, att viss del av avlöningen innehölls tills arbetet i sin helhet vore slutfört. Så torde vara fallet vid flottningsarbeten, som sträckte sig över en tid av 5 å 6 månader. Även inom byggnadsfacket torde liknade förhållanden förekomma. En utsträckning av tiden från tre till sex månader syntes därför enligt länsstyrelsens mening kunna ifrågasättas såsom lämplig.

I ett par av de av länsstyrelserna avgivna yttrandena åberopas allenast att något behov av den ifrågasatta lagändringen icke syntes föreligga.

Sälunda har *länsstyrelsen i Malmöhus län* i sitt yttrande anført, att någon olägenhet, såvitt länsstyrelsen hade sig bekant, icke uppkommit av nu gällande bestämmelse. I ett eller annat företag hade dock arbetare frivilligt insatt viss del av avlöningen, men denna form för inestående avlöning borde icke skyddas med förmånsrätt.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har andragit, att inom länet, där jordbruksnäringsvare den dominerande, någon önskan eller något behov av den ifrågasatta utsträckningen, såvitt länsstyrelsen vore känt, icke yppats. Avlöningen inom berörda näring vore till huvudsaklig del byggd på naturförmåner och till jämförelsevis ringa del på kontantavlöning. I sakens natur låge då, att avlöningsförmåner endast i undantagsfall inestode för någon nämnvärd tid, sällan så långt som för tre månader, och kontantlön till i allmänhet obetydligt belopp. I den mån tjänsteställningen icke berättigade till förmånsrätt för den längre tiden, syntes redan lagstadgad förmånsrätt få anses vara betryggande.

I flera av de yttranden, som gå i avstyrkande riktning, åberopas i allmänhet, att något verkligt behov av lagändringen icke föreläge, samt att lagändringen skulle bliva till skada och förfång för andra fordringsägare, särskilt inteckningshavare, och att ändringen sälunda komme att menligt inverka å fastighetskrediten.

Sälunda har *överståthållarämbetet* anført, att goda skäl tydligen kunde anföras både för och emot lagändringen. För ändringen kunde åberopas att få torde vara närmare att ur en konkursmassas tillgångar utfå sina fordringar än de, som nedlagt sitt arbete på frambringande av en del utav desamma och som av borgenärerna kanske hade den minsta ekonomiska möjligheten att bära en förlust. Mot ändringen däremot talade det förhållandet, att man måste vara ytterst varsam med att ytterligare öka de tysta förmånsrätternas antal. Måste en långivare, som erbjödes säkerhet av en inteckning vare sig i fastighet eller i företag, taga hänsyn till att före hans fordran skulle utgå avlöningsfordringen till en stor arbetarepersonal för kanske ett helt år, så komme han säkerligen att betänka sig två gånger, och än värre skulle det vara om en person, som meddelat länet utan att hava tagit dessa förhållanden i beaktande, sedermera skulle komma att bliva utsatt för en förlust, som han icke trott sig hava anled-

ning att befara. Vår in-teckningskredit vore något, som vi måste vårda, och varje rubb-
ande av densamma vore av ondo. Överståthållarämbetet ställde sig där-
för av princip avrådande mot varje steg i sådan riktning. Ämbetet uttalade
vidare, att det väl torde höra till sällsyntheterna att en arbetare låte en dags-
penning eller avlöning stå inne hos arbetsgivaren längre än tre månader efter
förfalldagen. Under sådana förhållanden skulle kunna sägas, att det icke
gjorde så mycket, om man hade den ifrågasatta bestämmelsen för de få fall,
då den skulle behövas, men endast möjligheten av en sådan förmånsrätt vore
farlig för krediten och skulle säkerligen därför vara skadlig icke endast för
arbetsgivaren, som behöfde den, utan även för arbetaren, som droge nytta av
det arbetstillfälle, som arbetsgivaren till följd av denna kredit kunde lämna.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, som infor-drat yttrande från konkursdoma-
ren i Växjö och landsfiskalerna i länet, har an-fört, att länsstyrelsen icke vore
övertygad om behovet av lagändringen. Vid sådant förhållande och då skällig
hänsyn till andra fordringsägare i arbetsgivares konkurs syntes kräva största
varsamhet, då fråga vore att bereda vissa borgenärer en framför andra gyn-
nad ställning, ansåge sig länsstyrelsen icke kunna förorda den ifrågasatta lag-
ändringen. I huvudsak enahanda synpunkter hava framförts i yttranden av
länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Hallands och Örebro län. Länsstyrelsen
i Hallands län har tillika hemställt att, om lagändring i angiven riktning kom-
me att företagas, dessförinnan utredning måtte verkställas i vad mån en pro-
centuell begränsning av förmånsrätten kunde finnas nödvändig. I yttrandena av
länsstyrelserna i Hallands och Örebro län hava även andragits ett par exem-
pel på att in-teckningshavares rätt blivit lidande till följd av att arbetares löne-
fordringar med förmånsrätt utgått ur köpeskillingen för in-tecknad fastighet.

I yttrandena från *länsstyrelserna i Södermanlands och Jönköpings län* har,
såsom av den föregående redogörelsen framgår, i huvudsak endast framhållits
faran för fastighetskrediten. Länsstyrelsen i Södermanlands län har i ärendet
införskaffat yttranden från domhavandena i Nyköpings domsaga och Liv-
gedingets domsaga, de sex rådhusrätterna i länet, stadsstyrelsen i Katrine-
holm, tolv av landsfiskalerna i länet, Mälareprovinsernas hypoteksförening, Sö-
dermanlands Enskilda Bank samt styrelsen för Nyköpings sparbank och åtta
andra sparbanker i länet. Länsstyrelsen i Jönköpings län har bifogat ytt-
randen från Smålands och Ölands sparbanksförening samt landsfogden och
landsfiskalerna i länet.

I ett par yttranden har såsom skäl mot lagändringen i huvudsak endast
anförts, att andra borgenärers berättigade anspråk genom lagändringen kunde
bliva tillbakasatta.

Utom *länsstyrelsen i Uppsala län*, som hört landsfogden i länet ävensom ma-
gistraten i Uppsala, har i denna riktning uttalat sig *länsstyrelsen i Blekinge län*,
som framhållit, att hänsyn till företagares kredit och andra fordringsägares
anspråk krävde stor försiktighet vid utsträckning av förmånsrätterna. Med fäst
avseende dels å den vidsträckta tolkning, som uttrycket 'betjänter och tjänste-
hjon' enligt länge tillämpad rättspraxis erhållit och enligt vilken till 'annan
arbetare' allenast räknats den, vars arbetsanställning varit av blott mycket
tillfällig och löslik art, dels å svårigheten att motivera, varför en dylik ar-
betare skulle hava bättre rätt till betalning ur den gäldbundnes egendom än
t. ex. en arbetare, som för leverans fullgjort ett arbete å beting, funne länssty-
relsen tillräckliga skäl ej föreligga för tidens utsträckande utöver de nu lag-
stadgade tre månaderna.

De yttranden, vilka av *länsstyrelserna*, såsom av det föregående framgår, *in-förskaffats*, innehålla uttalanden såväl för som emot den ifrågasatta lagändringen. Tillstyrkande hava uttalat sig sex magistrater, tre stadsstyrelser och en stadsfogde, en domhavande, en landsfogde och omkring etthundrasjuttio landsfiskaler, medan i avstyrkande riktning uttalat sig fyra rådhusrätter, elva magistrater, tre stadsstyrelser, en domhavande, en konkursdomare, en landsfogde och ett sextiotal landsfiskaler ävensom de hörda bankföretagen. I de yttranden, som gå i tillstyrkande riktning, har i allmänhet framhållits såsom rättvist och billigt, att tiden för förmånsrätten beträffande här ifrågasvarande arbetares lönefordran utsträcket. I många yttranden har därjämte behovet av en lagändring framhållits, därvid särskilt åtskilliga av landsfiskalerna anfört en hel del fall, då arbetare till följd av tremånadersbegränsningen förlorat till större eller mindre del sin i arbetsgivares konkurs bevakade arbetslön.

Av länsstyrelserna införskaffade yttranden

Sålunda har *landsfiskalen i Tumba distrikt* anfört, att det i några fall i konkurser, med vilka han haft att taga befattning, hänt att arbetares avlöning icke utgått på grund av den korta tiden av tre månader för förmånsrätten. *Landsfiskalen i Eksjö distrikt* har i ett utdelningsförslag av år 1909 i ett bruksbolags konkurs påvisat 39 fall, då arbetarna för sina lönefordringar måst ingå såsom oprioriterade till avsevärda belopp. *Landsfiskalen i Nye distrikt* har uppgivit, att under senaste tiden i distriktet förekommit minst fyra fall, då arbetare i konkurs icke utfått sin lön. *Landsfiskalen i Osby distrikt* har anfört, att han vid konkurser inom distriktet beträffande mindre industrier vid flera tillfällen kunnat konstatera, att tillfälliga arbetare icke erhållit förmånsrätt för sina fordringar. *Landsfiskalen i Arvika distrikt* har anfört, att det vid konkurser där på orten vid flera tillfällen inträffat, att arbetare, särskilt inom jordbruket, haft lön inestående längre än tre månader. *Landsfiskalen i Gillbergs distrikt* har anfört, att i synnerhet under de senaste åren, då flera större fabriker och industriella företag inom distriktet måst avträda sina tillgångar till konkurs, det visat sig, att arbetare fått vidkännas förluster genom att hopsparade arbetsförtjänster delvis icke utbekommit. *Landsfiskalen i Arjängs distrikt* har uppgivit, att i ett flertal konkurser, i vilka han varit förvaltare, fall förekommit, att arbetare vid konkurs haft lönefordran inestående för längre tid, men hade borgenärer och förvaltare ofta medgivit förmånsrätt för längre tid än tre månader. *Landsfiskalen i Sala distrikt* har uppgivit, att han såsom konkursförvaltare och rättens ombudsman i ett rätt stort antal konkurser erfarit, hurusom arbetare vid flera tillfällen gått miste om förmånsrätt för ogulden avlöning på grund av tremånadersbestämmelsen. Så t. ex. blev för några år sedan en där på orten bosatt trävaruhandlande försatt i konkurs, därvid många arbetare av nyssnämnda anledning förlorade större eller mindre delen av sin lönefordran. *Landsfiskalen i Malungs distrikt* har anfört, att under den s. k. kristiden man där i orten fick rik erfarenhet beträffande behovet av en ändring till de mera tillfälliga arbetarnas förmån, särskilt inom skogsarbetarefacket. Inom nämnda distrikt finnes nämligen ett stort antal enskilda skogsavverkare, vilka under kristiden inställde betalningarna, försattes i konkurs eller erbjödo ackord, vanligen rörande sig om 5—10 procent. I de allra flesta fall utbetalade dessa enskilda skogshandlare slutlikviden till sina arbetare först sedan de själva erhållit slutuppgörelse med sina köpare, och denna slutuppgörelse kunde komma att draga ut månader efter sedan arbetet i skogarna slutförts, måhända ibland ända bortåt ett år, till förfång för arbetare vid en eventuell betalningsinställelse hos arbetsgivaren. *Landsfiskalen i Orsa distrikt* har uttalat, att enligt de erfarenheter,

som där på orten vunnits, det syntes rent av nödvändigt att vidtaga en lagändring i angiven riktning. *Landsfiskalen i Björna distrikt* har anført, att med gällande bestämmelser skogsavverkaren löpte risk att förlora större delen av sin hos arbetsgivaren inestående avlöning, därest denne råkade i konkurs. Så hade inträffat i många fall där i trakten, och landsfiskalen kände fall, där tusentals kronor på så sätt gått förlorade för en enda familjeförsörjare, som till huvudsaklig del haft sitt arbete att lita till för sin egen och sin familjs utkomst. *Landsfiskalen i Gällivare distrikt* har anført, att i konkurser, som på senare tid inträffat därstädes, arbetare gått förlustiga så gott som hela sitt tillgodohavande på grund av tidsbegränsningen för förmånsrätten. Fall, då arbetare i konkurs gått förlustig lönefordran, hava åberopats även i yttranden av *magistraterna i Köping och Luleå*. *Domhavanden i Nyköpings domsaga* har anført, att de under senaste tio år inom domsagan handlagda konkurserna gäve vid handen, att en lagändring i den i remisskrivelsen antydda riktning kunde sägas vara såväl lämplig som behöflig.

I flera andra yttranden har mera allmänt anförts, att det i arbetsgivares konkurs inträffat, att arbetares lönefordran icke till fullo utgått.

I fråga om tiden för förmånsrättens beräkning har i åtskilliga yttranden föreslagits, att annan arbetare skulle likställas med betjänter och tjänstehjon och tiden alltså utsträckas till ett år, medan i en del yttranden en tid av sex månader ansetts tillräcklig. I tre yttranden har uttalats, att den utsträckta förmånsrätten borde i fast egendom gälla efter in-teckningshavares rätt.

I ett sextiotal av nu ifrågavarande yttranden, som gå i avstyrkande riktning, har såsom skäl härför endast anförts, att något verkligt behov av den ifrågasatta lagändringen ej föreläge, då det endast mera sällan inträffade, att arbetare hade lön inestående för längre tid än tre månader. I omkring femton yttranden har framhållits dels att något egentligt behov av lagändringen ej föreläge dels att en utsträckning av förmånsrätten för ifrågavarande löntagare i vissa fall kunde tänkas medföra skada för andra borgenärer. I övriga avstyrkande yttranden har i vissa fall framhållits, att en utsträckning av förmånsrättens rätten skulle vara till skada för fastighetskrediten, och i några fall, att förmånsrätten för betjänters och tjänstehjons lön borde inskränkas, så att den bleve lika med den för annan arbetares avlöning nu gällande.

Landsorga-
nisationen.

Landsorganisationen i Sverige har genom *Landssekreteriatet* inkommit med yttrande, däri till en början uppgives, att yttranden infor-drats från förbundsstyrelserna. Några av dessa hade svarat, att det ej inträffat något fall inom deras verksamhetsområde, då tidsbestämmelsen tre månader varit för kort för att bevaka arbetares inestående lön. Andra förbundsstyrelser hade däremot ansett det önskvärt, att tidsbestämningen helt borttoges eller väsentligt förlängdes.

Enligt i landssekreteriatets yttrande intagen redogörelse för yttranden, som inkommit från *styrelserna för Byggnadsträarbetareförbundet, Murareförbundet, Elektriska Arbetareförbundet, Hatt- och Pålindustriarbetareförbundet, Metallindustriarbetareförbundet och Transportarbetareförbundet* hade dessa styrelser uttalat sig för en lagändring i syfte att arbetares inestående lön i händelse av arbetsgivarens konkurs tryggades åt arbetaren. Styrelsen för *Byggnadsträarbetareförbundet* påpekar, att genom utredningar och för-

handlingar tremånaderstiden lätt kunde gå förbi, innan konkurs inträffade. Inom Murareförbundet hade, påpekar dess styrelse, vid upprepade tillfällen förekommit, att flera av förbundets medlemmar vid arbetsgivares konkurs icke erhållit sitt hela tillgodohavande på grund av att fordran varit mer än tre månader gammal. Styrelsen för Elektriska Arbetareförbundet påpekar, att det förekomme, att en eller flera arbetare gemensamt utförde större ackordsarbeten, vilkas färdigställande kunde kräva omkring ett års tid, varför den nuvarande tidsbegränsningen av tre månader kunde vara för kort. Styrelsen för Hatt- och Palsindustriarbetareförbundet påpekar, hurusom vissa procent av löningen, som inestode hos arbetsgivaren för att denne skulle utbetala hela veckolönen även de veckor, då till följd av helgdag eller av annan orsak ledighet inträffade, enligt nu gällande lag riskerades i händelse av arbetsgivares konkurs. Styrelsen för Metallindustriarbetareförbundet påpekar, att under senaste depressionstid inträffat, att företag, som kommit på obestånd, likväl sökt hålla driften i gång under flera månader utan att kunna utbetala mera än en mindre del av arbetarnas löner. Styrelsen för Transportarbetareförbundet erinrar om lön, vilken arbetare, som förmåtts till kompanjonskap, helt eller delvis för rätt långa tider låter inestå hos kompanjonen — den egentlige arbetsgivaren.

Landssekretariatet har hemställt att vid revision av handelsbalken måtte göras sådana ändringar, att arbetare alltid komme att äga förmånsrätt till utfående av inestående lön vid arbetsgivares konkurs.

Slutligen har *Svenska sparbanksföreningen* inkommit med ett yttrande, däri Svenska sparbanksföreningen anförts, bl. a.:

Erfarenheten hade givit vid handen, att redan med nu gällande lagbestämmelser inteckningshavares rätt till betalning ur fastigheten blivit i åtskilliga fall begränsad eller omintetgjord till följd av att fordringar med förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken uttagits ur fastigheten, i det att mängden gång i en konkurs ej funnes annan nämnvärd tillgång än fastighet. Vilken menlig inverkan nämnda förhållanden medförde för fastighetskrediten, torde vara lätt att inse. I synnerhet för sparbankerna, som ju huvudsakligen till förvaltning mottoge medel från småfolket och vore skyldiga att utlåna dem allenast mot fullgod säkerhet, kunde det bliva nödvändigt att för undvikande av förluster i hög grad begränsa utlåningen för främjande av byggnadsverksamhet, samt att överhuvud framgå med största försiktighet vid belåning av fastighetsinteckningar. I den mån sådan begränsning av långivningen riktade sig mot belåning av fastigheter, avsedda till egna hem, skulle ur social synpunkt näppeligen önskvärda verkningar inträda.

Även om man hade visshet om, att den person, som vid belåningstillfället ägde fastigheten, icke häftade eller komme att häfta i nämnvärd omfattning för skuld, för vilken förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken ägde rum, kunde ju fastigheten när som helst byta ägare och övergå till en annan person, som sysselsatte ett större antal arbetare och betjante. Dessa erhöles då förmånsrätt ur fastigheten framför inteckningshavaren, oavsett att deras fordringar tillkommit senare än inteckningshavarens och måhända även innan deras arbetsgivare blev ägare av fastigheten.

De försämrade förhållandena hade huvudsakligen tillkommit under senare tider i samband med industrins utveckling och arbetets fortgående industrialisering. Ty dessförinnan voro de enligt 17 kap. 4 § handelsbalken förmånsberättigade borgenärerna i en konkurs få till antalet, och deras fordringsbelopp kunde något så när till beloppet beräknas. Nu vore däremot förhållandet ofta motsatt.

Det syntes föreningen med hänsyn till fastighetskrediten vara riktigare, att betjänters och tjänstehjons förmånsrätt, eller åtminstone betjänters, reducerades till likhet med den för arbetare nu bestående, än att ändring i nu ifrågasatt riktning genomfördes. Föreningen ville i varje fall bestämt avråda från att ifrågasatt utsträckning av arbetares förmånsrätt genomfördes utan att samtidigt sådana lagändringar vidtoges, att förmånsrätterna enligt 17 kap. 4 § handelsbalken icke i större grad än hittills inkräktade å in-teckningshavares rätt. Måhända kunde i lagen införas bestämmelse därom, att betjänter, tjänstehjon och andra arbetare icke skulle vara berättigade till betalning ur andra fastigheter än sådana, vid vilka de utfört sitt arbete. Skulle dylika ändringar anses icke böra ske, syntes böra övervägas lämpligheten av bestämmelse därom, att förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum ej finge göras gällande i *annan* fastighet utöver viss del, exempelvis 5 å 10 procent av fastighetens taxeringsvärde. Kreditgivare bleve därigenom i tillfälle att exakt beräkna den högsta gränsen för förmånsrättens inverkan på lånerisken.

Departementschefen.

Av den nu lämnade redogörelsen för de i detta ärende avgivna yttrandena har framgått, att skilda meningar yppats i fråga om behovet och lämpligheten av en lagändring i det syfte, som angivits i min remisskrivelse den 22 april detta år. Sålunda har från åtskilliga håll gjorts gällande, att en dylik lagändring icke skulle bliva av någon större praktisk betydelse, i det att den nuvarande bestämmelsen vore tillfyllest för att trygga här avsedda arbetares lönefordringar i arbetsgivares konkurs. Till stöd för denna uppfattning har väsentligen åberopats, att med de avlöningssystem, som numera allmänligen tillämpas inom näringslivet, det endast mera undantagsvis kommer att inträffa, att arbetares intjänta avlöning inestår hos arbetsgivaren för längre tid än tre månader. I detta hänseende har framhållits, att avlöning i regel utbetalas vecko- eller månadsvis eller var fjortonde dag och att en dylik ordning näppligen kan frångås i någon mera avsevärd utsträckning, då därigenom arbetarna skulle bliva ur stånd att fylla de oundgängliga levnadsbehoven. Å andra sidan har i flera yttranden vitsordats, att de fall ingalunda äro enastående eller sällsynta, då arbetare till följd av den gällande tidsbegränsningen med avseende å förmånsrätten gått förlustig inestående arbetsförtjänst, stundom till icke obetydliga belopp. Särskilt har i fråga om vissa kategorier av arbetare, såsom skogs- och flottningsarbetare samt i allmänhet ackordsarbetare, erinrats, att arbetslön i regel icke utbetalas inom de korta tidsfrister, som nyss berörts, utan ofta kan vara ogulden för längre tid än tre månader.

För min del har jag av den föreliggande utredningen funnit ådagalagt, att ett obestridligt behov av en lagändring i angivet syfte måste anses vara för handen. I väsentliga avseenden kan jag härvid inskränka mig till att hänvisa till de yttranden, i vilka samma uppfattning kommit till uttryck. Visserligen torde i det övervägande antalet fall den nu gällande förmånsrätten täcka ifrågavarande arbetares löneanspråk i arbetsgivares konkurs. Men de fall, i vilka förmånsrättens begränsning till avlöning för tre månader lett till förlust för arbetare, synas dock vara av den betydelse, att spørsmålet om en lagstiftningsåtgärd till förebyggande av ett dylikt missförhållande icke kan undanskjutas. I detta avseende föreligga så många på praktisk erfarenhet grundade

uttalanden, att tvekan knappast kan råda om att den nuvarande bestämmelsen icke bereder erforderligt rättsskydd för hela den grupp av konkursborgenärer, om vilken här är fråga. Särskilt beaktansvärt är, att av landsfiskalerna, vilka synnerligen ofta anlitas för utredning av konkurser, de flesta tillstyrkt en lagändring och att de därvid kunnat hänvisa till av dem kända fall, då den nuvarande ordningen visat sig otillfredsställande. Att i vissa landsdelar några mer påtagliga olägenheter av ifrågavarande slag icke synas hava försports, lärer icke böra tillmätas en alltför stor betydelse. Olika avlöningsförhållanden inom särskilda yrken och näringsgrenar öva härvidlag inflytande, och de arbetsområden, inom vilka behovet av denna lagändring visat sig speciellt framträdande, hava en ganska utpräglad lokal karaktär. I övrigt synes betydelsen av lagändringen icke i främsta rummet böra mätas efter antalet av de fall, i vilka förlust för arbetaren kunnat påvisas. Det kan icke förbises, att i varje sådant fall förlusten drabbar en borgenär, vars ekonomiska ställning är helt beroende av hans arbetsinkomst. Och denna är i allmänhet icke större än att varje avknappning därå måste för honom innebära ett verkligt bekymmer. Arbetsgivarens obestånd har för arbetaren ofta till följd en mer eller mindre långvarig arbetslöshet. Så mycket känbarare träffar då förlusten av den redan intjänade avlöningen. Vad som kan göras för att i dylika fall — de må vara flera eller färre — minska de svårigheter, vilka arbetaren oförskyllt får underkasta sig, måste därför framstå såsom synnerligen behjärtansvärt. Ett erkännande härav har ock tämligen allmänt kommit till uttryck i de avgivna yttrandena.

Såsom ett huvudsakligt hinder mot en utvidgning av förmånsrätten för de arbetare, vilka i detta avseende äro mest ogynnsamt ställda, har åberopats, att därigenom andra borgenärens berättigade intressen skulle kunna trädas för nära. I synnerhet har därvid, såsom förut vid flera tillfällen i likartat sammanhang, framhållits hänsyn till fastighetskrediten, å vilken varje än så varsam utsträckning av de s. k. tysta förmånsrätterna antagits kunna erhålla en menlig inverkan. För min del har jag icke kunnat undgå att finna de i detta avseende uttalade farhågorna till väsentlig del ogrundade. Redan enligt gällande lag utgår arbetares avlöning, då lös egendom ej finnes, med förmånsrätt ur fast egendom före in-tecknad fordran, och det övervägande flertalet fordringar för avlöning hänför sig otvivelaktigt till den nu stadgade tremånaderstiden. En utvidgning av förmånsrätten skulle komma att beröra jämförelsevis få arbetare och torde därför icke kunna antagas i någon avsevärd mån påverka in-teckningshavares rätt. Att, såsom ock gjorts gällande, en dylik lagändring skulle, oavsett den ringa reella betydelsen för in-tecknings-säkerheten, i och för sig innebära ett störande ingrepp på fastighetskreditens område, synes utgöra en invändning, som vilar på alltför obestämd grund för att kunna tillmätas någon avgörande vikt. Ett stöd för min uppfattning, att även en ganska avsevärd utvidgning av här ifrågavarande förmånsrätt icke behöver antagas vara förbunden med vådor av sålunda antytt slag, finner jag däri, att i det av Kungl. Maj:t år 1891 framlagda förslaget, vilket av högsta domstolen lämnats utan erinran, tiden för denna förmånsrätts beräkning var

bestämd till sex månader, därvid tillika bör märkas, att på grund av det vid nämnda tid ojämförligt större antalet lagstadda arbetare förmånsrätt för ett års lön tillkom vida fler personer än nu.

En utvidgning av förmånsrätten i fråga om den kategori av lönarbetare, vilken lagen i motsats till »betjänter och tjänstehjon» betecknar såsom »annan arbetare», torde nämligen — såsom ock antytts i vissa yttranden — få anses i viss mån endast återställa ett av tidsutvecklingen rubbat eller förskjutet förhållande. Ännu vid tiden för 1891 års lagändring utgjorde de arbetare, vilka såsom lagstadda enligt legostadgans bestämmelser äro att hänföra till gruppen »tjänstehjon», en högst betydande del av landets hela arbetarestam. Denna grupp, som åtnjuter förmånsrätt för ända till ett års avlöning, har numera avsevärt minskats till antalet, även inom jordbruket och hantverket, och räknar knappast längre några medlemmar inom den industriella produktionen. Den övergång till friare anställningsformer, som sålunda ägt rum, har alltså inneburit ett försvagande av den trygghet mot förluster på grund av arbetsgivarens obestånd, vilken lagen torde åsyftat att erbjuda för det stora flertalet lönarbetare.

I fråga om den närmare innebörden av en lagändring i syfte att utvidga förmånsrätten för de arbetare, vilka icke tillhöra någon av grupperna »betjänter» eller »tjänstehjon», föreligga i de avgivna yttrandena olika förslag. I åtskilliga yttranden har förordats, att tiden för förmånsrättens beräkning skulle för alla arbetsanställda bestämmas till ett år. I vissa yttranden har uttalats den uppfattning, att en dylik likställighet bör genomföras på det sätt, att i fråga om samtliga arbetare tiden sättes till sex månader. Från andra håll har gjorts gällande, att en utsträckning av tiden från tre till sex månader måste anses för ändamålet tillräcklig. Kommerskollegium har, närmast med hänsyn till vissa arbetsförhållanden inom skogsindustrien, föreslagit, att förmånsrätten skall avse tre månaders avlöning under sista året, genom vilken formulering skulle tillgodoses sådana arbetare, vilka kunna hava avlöning inestående hos arbetsgivaren ända inemot ett år före början av konkurs. Slutligen hava framkommit förslag om att, i samband med en eventuell utvidgning av förmånsrätten, densamma skulle begränsas till att gälla endast i fråga om viss del av konkursboets egendom.

För min del har jag vid övervägande av de olika sätt för en lösning, vilka kunna ifrågakomma, ansett mig böra föreslå den ändring i 17 kap. 4 § handelsbalken, att förmånsrätten för avlöning till annan arbetare än sådan, som är att hänföra till »betjänter» eller »tjänstehjon», skall avse en tid av sex månader i stället för, såsom nu är stadgat, tre månader. En dylik ändring ansluter sig, i motsats till det av kommerskollegium förordade förslaget, helt till det nu gällande systemet. Mot sistnämnda förslag torde kunna anmärkas, att ett genomförande av detsamma skulle i tillämpningen medföra vissa svårigheter för det fall, att lönefordran stått inne för längre tid än tre månader och det gäller att avgöra för vilka månaders lön förmånsrätt skall äga rum. Jag förbiser ingalunda, att förslaget är ägnat att bereda ett berättigat skydd i vissa fall, där förmånsrätt icke skulle komma att åtnjutas enligt den av mig förordade lagänd-

ringen. I det vida övervägande antalet fall torde emellertid det bättre skyddet beredas genom sistnämnda förslag. Ett stöd för detta antagande synes ligga även däri, att från de håll, där en mera personlig och lokal kännedom om hithörande förhållanden är att söka, i detta avseende icke ifrågasatts lagändring av annan innebörd än utsträckning av den nuvarande tidsbegränsningen av tre månader.

Det förslag, jag framlägger, överensstämmer följaktligen i det avseende, varom nu är fråga, med Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1891 års riksdag. Jag har därvid icke förbisett, att skäl kunnat anföras för ett övervägande, huruvida lagrummet även i andra avseenden bör undergå omarbetning. Sålunda har, såsom nämnts, ifrågasatts en begränsning med hänsyn till tiden av den förmånsrätt, som tillkommer »betjänter» och »tjänstehjon». Härmed torde hava åsyftats att ernå en utjämning, vilken i viss mån skulle motverka de olägenheter, som befarats kunna åtfölja en utvidgning av förmånsrätten i annat avseende. Någon åtgärd i denna riktning har jag emellertid icke ansett mig böra föreslå, då det syntts kunna möta betänklighet att inskränka en förmånsrätt, som sedan lång tid bestått och ej sällan lärer i full utsträckning hava tagits i anspråk av de därtill berättigade; det torde ock ligga i sakens natur, att dessa arbetare med en mera fast anställning vida oftare än andra kunna låta lön innestå för en längre tidsperiod och att för dem därför kan föreligga ett verkligt behov av en förmånsrätt i enlighet med den nuvarande. Ej heller har jag funnit mig kunna i detta sammanhang upptaga det från vissa håll framförda spørsmålet om en begränsning av förmånsrätten för lönefordringar till att gälla allenast viss del av konkursboets egendom. En lagändring av sådan innebörd lärer icke kunna företagas utan att därvid tages hänsyn till förmånsrättsreglerna i allmänhet och det samband, som finnes mellan dem. Till en dylik mera omfattande utredning har den nu närmast föreliggande frågan icke syntts mig giva anledning. då, såsom jag redan framhållit, den föreslagna utsträckningen av tiden för lönefordringars förmånsrätt enligt min uppfattning icke påkallar en lagändring av nyss antydda mer principiella natur.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken.*»

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilaga¹ till detta protokoll utvisar, och hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Arvid Torold.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 13 januari 1926.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet	SVEDELIUS,
regeringsrådet	PALMGREN,
justitierådet	CHRISTIANSSON,
justitierådet	HÖGSTEDT.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 november 1925, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Styrbjörn Dahlqvist.

I anledning av förslaget avgåvos följande yttranden.

Justitierådet *Svedelius*, regeringsrådet *Palmgren* och justitierådet *Christiansson*:

Att en lagändring i nu föreslagen riktning icke i någon allmännare omfattning är av behovet påkallad, synes ovedersägligt; på grund av rådande avlöningsförhållanden har som regel den gällande lagstiftningen om arbetares förmånsrätt för inestående avlöning visat sig vara för ändamålet tillfyllest. Av utredningen framgår emellertid, att i vissa fall, särskilt där såsom t. ex. inom skogshanteringen arbete av större omfattning utföres på ackord, det understundom inträffat, att vid arbetsgivares konkurs arbetare haft fordringar å avlöning, som stått inne längre än tre månader efter förfallodagen med påföljd att fordringarna såsom icke förmånsberättigade i konkursen gått förlorade. Det lärers få antagas, att åtminstone i en del av dessa fall resultatet skulle blivit ett annat, i händelse lagen i förevarande avseende haft det innehåll, som nu föreslås. Även om vissa av de uppmärksammade fallen, då nuvarande lag sålunda visat sig otillräcklig att skydda arbetarnas intressen, såsom antagligt synes, sammanhängt med de säregna förhållandena under kristiden, lärers det i allt fall med hänsyn till ovannämnda utredning icke föreligga anledning att motsätta sig den nu ifrågasatta utsträckningen av den tid, för vilken förmånsrätt må åtnjutas, försä vitt nämligen en sådan utsträckning icke befinnes kränka andra fordringsägares rätt eller eljest medföra nackdelar av väsentlig betydelse. I detta avseende torde det egentligen endast vara frågan om utsträckningens inverkan på fastighetskrediten, som är ägnad att föranleda tvek-

samhet; att denna kredit icke genom en för långt gående utvidgning av de s. k. tysta förmånsrätterna får rubbas, är ju allmänt erkänt såsom ett samhällsintresse av högsta vikt. Med anledning därav att förslaget, efter allt att döma, endast i jämförelsevis ringa mån skulle komma att i arbetsgivares konkurs medföra bevakning med förmånsrätt av oguldna lönebelopp i större utsträckning än vartill nuvarande lagstiftning föranleder, synes det föga antagligt, att den fara för fastighetskrediten, som redan gällande lagstiftning i denna del otvivelaktigt i viss mån innebär, skulle genom förslagets godkännande i nämnvärd grad ökas. Vad nu sagts har närmast avseende å de fall, där fråga är om en sådan tillämpning av stadgandet om förmånsrätt för arbetares lönefordringar, som med detsamma direkt åsyftas, men torde kunna antagas äga giltighet även då, såsom efter vad erfarenheten visat understundom inträffar, de prioriterade lönefordringarna efter överlåtelse i konkursen bevakas av annan än de ursprungliga fordringsägarna. Skulle mot förmodan en ökad användning av detta tillvägagångssätt komma att visa sig medföra avsevärd rubbning av in-teckningssäkerheten, bör givetvis korrektiv häremot sökas genom införande av nödig begränsning av förmånsrätten — i vilket avseende vissa förslag i de avgivna yttrandena framställts — men att i sammanhang med den nu föreslagna lagändringen införa dylikt korrektiv torde icke vara ovillkorligen påkallat.

På grund av vad ovan anförts synes förslagets upphöjande till lag icke böra avstyrkas.

Justitierådet *Högstedt*:

Syftet med ifrågavarande förslag är helt visst behjärtansvärt. Det torde visserligen kunna antagas, att med den i allmänhet tillämpade ordningen för utbetalning av arbetslön åt arbetare, vilka icke innehava sådan stadigvarande anställning, att de äro att betrakta såsom likställda med »betjänter och tjänstehjon», det endast i undantagsfall kan inträffa, att sådan arbetare har lön inestående för längre tid än tre månader. Men å andra sidan framgår av den i ärendet förebragta utredningen, att fall förekommit, då i arbetsgivares konkurs arbetare icke kunnat med förmånsrätt utfå sin lönefordran, till följd därav att densamma inestått längre än nyss nämnts. Huruvida i dessa fall en utsträckning av förmånsrättstiden till sex månader skulle varit tillräcklig för att säkerställa fordringens utgående till fullo, har i regel icke blivit upplyst. Tydligt är dock, att en dylik utsträckning i vissa fall skulle för arbetarna bliva till fördel. Och om hänsyn endast finge tagas till beredande av ett såvitt möjligt tillräckligt skydd för fordringsägare, varom här är fråga, mot en i betraktande av deras ekonomiska ställning städse kännbar förlust, borde därför den nu föreslagna lagändringen kunna utan tvekan tillstyrkas.

Frågan måste emellertid ses även från en annan synpunkt. I åtskilliga av de i remissprotokollet omförmälda yttrandena har framhållits, att en utvidgning av den ifrågavarande förmånsrätten kan tänkas medföra förlust för in-teckningshavare och därigenom bliva till skada för fastighetskrediten. Denna sida av saken bör för visso noga beaktas. Det är väl sant, att, såsom här ovan

antytts, ett inestående av arbetslön för längre tid i regel icke torde komma i fråga, men om, på sätt stundom lärer förekomma, vid betalningssvårigheter för arbetsgivaren arbetarnas avlöning förskottas av annan person mot det att lönefordringarna överlåtas till honom, kan lätt inträffa, att vid konkursutbrottet en samlad lönefordran av ganska avsevärd storlek föreligger. Huruvida den med lönefordringen förenade förmånsrätten gäller jämväl för den, till vilken fordringen överlåts, synes icke hava varit föremål för prövning i högsta domstolsinstansen, men med hänsyn till de yttranden, som vid behandlingen av den i remissprotokollet omnämnda propositionen till den senare riksdagen år 1914 avgåvos i denna fråga såväl inom lagrådet som av vederbörande departementschef, torde få antagas, att så är förhållandet. Möjligheten av att sålunda inteckningshavarnas rätt kan komma att beskäras till följd av de med bättre rätt utgående lönefordringarna förefinnes visserligen redan nu, men tydligt är, att faran härför blir väsentligt större, därest den tid, för vilken förmånsrätten gäller, blir fördubblad.

Då på grund av vad nu anförts det synes mig uppenbart, att den föreslagna utvidgningen av ifrågavarande förmånsrätt kan komma att ogynnsamt inverka på fastighetskrediten, och då de för hela samhället menliga följderna härav lätteligen inses, kan jag icke tillstyrka förslagets antagande.

Ur protokollet:

A. V. Stenkuia.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 22 januari 1926.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÜLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin, anmäler lagrådets den 13 i denna månad avgivna utlåtande över det den 21 november 1925 till lagrådet remitterade förslag till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Lagrådets flesta ledamöter, vilka funnit förslaget upphöjande till lag icke böra avstyrkas, hava uttalat, att den ifrågasatta lagändringen syns föranleda tveksamhet endast beträffande dess inverkan på fastighetskrediten. I detta hänseende har betydelse väsentligen tillagts de fall, då prioriterade lönefordringar efter överlåtelse bevakas i konkurs av annan än de ursprungliga ford-ringsägarna. Av de inom lagrådet avgivna yttrandena synes emellertid framgå, att någon avsevärd olägenhet hittills icke försports på grund av att ett flertal lönefordringar vid bevakning i konkurs på angivet sätt kunnat samlas å en hand. Att härutinnan skulle följa någon egentlig förändring på grund av en utvidgning av förmånsrätten i enlighet med förslaget synes icke sannolikt. Vid sådant förhållande lär det, på sätt lagrådets flesta ledamöter också uttalat, kunna lämnas åt erfarenheten att utvisa, huruvida skäl kan föreligga att låta viss begränsning av förmånsrätten på annat sätt än med hänsyn till tiden komma under ett närmare övervägande.

Från de synpunkter, som berörts i de inom lagrådet avgivna yttrandena, har jag alltså icke kunnat finna anledning att frånträda min förut uttalade uppfattning. På grund härav och med hänsyn till de starka skäl, som enligt min mening tala för att genom denna lagändring bereda en förbättring i här ifrå-gavarande konkursborgenärens ändock svaga ekonomiska ställning, tillstyrker jag förslaget framläggande för riksdagen.»

Föredraganden hemställer härefter att förslaget måtte, jämlikt § 87 rege-ningsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arvid Torold.